

Másoknak magunkról – az 1956-os forradalom németül

György Dalos: 1956. *Der Aufstand in Ungarn*. C. H. Beck, München. 2006. 245 old.

„Heute sind die dreizehn Tage des Aufstands bestenfalls in der Debatte von Historikern oder in der alljährlichen protokollarischen Erinnerungen präsent. Ein Grund mehr also – der fünfzigste Jahrestag bietet dazu den Anlass –, Schwarzweissbilder Ungarns und meiner Kindheit mit den dazugehörigen blassen, eingefallenen Gesichtern, den zerstörten Häusern und herausgerissenen Plastersteinen der Budapester Strassen in die Gegenwart einzublenden.” (21.)

Mit tegyünk a szerzővel? Régi kérdése ez a posztmodernnek nevezett irodalomtudománynak, és lassan már több évtizedes problémája ez a (nemzetközi) történetírásnak is. A történész szerző általában illedelmesen a háttérbe húzódik, és sokszor saját szerepének elhallgatásával próbálja a hitelesség látszatát kelteni az olvasóban. Nem újkeletű ez a technika, egyre többen vitatják helyességét, ennek ellenére (ahogy az már csak lenni szokott) még mindig sokan alkalmazzák. De mi legyen akkor a szerzővel, ha, ahogy esetünkben Dalos György, nem csak történetet ír úgy „általában”, hanem egy olyan társadalmi trauma történetét írja meg, melynek ő is részese, szemtanúja volt gyerekként, s melynek közös, társadalmi feldolgozásában, a rá adható „megfelelő” válaszok keresésében maga is tevékenyen részt vett? Nem könnyű a válasz. Dalos esetében tovább bonyolítja a helyzetet, hogy bár végzettsége szerint történész, munkásságának jelentős része mégiscsak irodalmi, azaz inkább az irodalmi történetmesélés

technikái állnak hozzá közelebb (vagy legalábbis azt gyakorolta többet).

Nézzük meg, hogyan oldja meg ezt a problémát Dalos. Először is megírja a bevezetőt, ahol kiteríti kártyáit, elmondja, mit gondolt a forradalomról 1956-ban, a '60-as években, a '70-es években, a rendszerváltáskor és most. Másodszor világosan megfogalmazza, hogy miért írta meg ezt a könyvet. Nem a forradalom történetírásának tudományos problémáit akarja megoldani, hanem emlékezni akar az '56-os Magyarországra és saját gyermekkorára. De nem csak ezt tudjuk meg, ha figyelmesen elolvassuk a könyv bevezetőjét, hanem választ kapunk az egyik legfontosabb olvasói kérdésre is: mi végre ez az egész? Miért kell egyáltalán '56-ról 2006-ban könyvet írni? Az ötven éves jubileum önmagában nem lehet elégséges indok. Dalos szerint sem az. Sokkal inkább csak alkalom arra, hogy '56-tal foglalkozunk. A forradalommal foglalkozni kell, mert – mondja Dalos – az abszolút vízvonalzó az 1945 utáni magyar történelemben, és mindennek a mértéke volt (pozitív vagy negatív formában) a kádár-kori társadalomban, különösen annak értelmisége számára. Dalos szomorúan konstatálja, hogy a rendszerváltás utáni rövid konjunktúra lecsengtével '56 már nem fontos, és alig beszélünk róla. Ez ellen kíván tenni a könyv, illetve a könyvön keresztül a szerző.

Ezzel kapcsolatosan egy sajátos ellentmondásra szeretném felhívni a figyelmet. Annak ellenére, hogy a könyv német nyelven, német közönség számára íródott egy évek óta Berlinben élő író tollából, motivációja sajátosan magyar. Nemcsak azért, mert '56 eljelentéktelenedését a közbeszédben jogosan lehetne számon kérni a német társadalmon, hanem azért, mert Dalos egész érvelése azon alapszik, hogy 1956 a magyar történelemben játszott fontos szerepet. Szé-

pen mutatja ez a példa is, hogy bármennyire sokat élünk külföldön, bizonyos kérdésekben mindig foglyai maradunk a magyar(országi) perspektíváknak, problémáknak.

Dalos könyve ugyan technikailag nem fordítás, de kulturálisan mégiscsak az, hiszen a magyar történettudomány eredményeinek felhasználásával a magyar történelem eseményeit és személyes (magyar) nézőpontját próbálja meg érthetővé, befogadhatóvá tenni a német olvasóközönség számára. Aki próbált már ilyet, az tudja, hogy ez nem olyan egyszerű. A német nyilvánosság, annak ellenére, hogy Nyugat-Európában még a legtöbbit tudja Magyarországról, sok esetben nem érti vagy félreérti a magyarországi napi politikai és történelmi eseményeket egyaránt. Dalos György szerencsére már rutinos tolmács, hiszen (megérdemelt) nagy sikert aratott a német könyvpiacra a *Ungarn in der Nußschale*¹ című kötetével, melyben Magyarország ezeréves történelmét meséli el rövid esszéeken keresztül.

Egy efajta közvetítés/fordítás sikerességét mindig a fogadó oldal (jelen esetben Németország) reakciója dönti el. Ennek meghatározásához a könyvről öt németnyelvű napi- és hetilapban (*Neue Zürcher Zeitung*, *Frankfurter Rundschau*, *Die Zeit*, *Süddeutsche Zeitung*, *Frankfurter Allgemeine Zeitung*) megjelent ismertetéseket, recenziókat böngészünk végig. Az újságok kiválasztása önkényesnek tűnhet, de ezek valóban a szó szoros értelmében mértékadó sajtóorgánumnak számítanak Németországban, így általuk nagyjából hiteles képet alkothatunk a könyv kritikai fogadtatásáról. A recenziók egy része a könyv műfajának meghatározásával bajlódik. Nem is igazán jutnak egyezésre. Azt mindannyian érzékelik, hogy a munka a regény és a tudományos mű határmezsgyéjén mozog, de míg némelyik recenzió az egyik, addig más írások a másik mivoltot emelik ki. Egyértelműen dicsérik

viszont a mű nyelvezetét, stílusát, azt a távolságtartó iróniát, amivel az egész forradalmat és annak szereplőit Dalos kezeli, illetve a nyíltan felvállalt személyességet, személyes érintettséget. Ezeknek a tényezőknél és a sok aprólékos leírásnak köszönhetően – jutnak közös nevezőre az ismertetések – az olvasó számára megelevenedik az 1956-os forradalmi Magyarország. A pozitív kritikai fogadtatás persze csak az egyik oldala a sikernek, hiszen az is számít, hány olvasóhoz jut el a könyv. Erről pontos adataink nincsenek, de az, hogy már előkészítés alatt van a mű puhafedeles kiadása, mindenképpen azt mutatja, hogy e tekintetben sem lehet oka a panaszra sem a kiadónak, sem a szerzőnek.

A német fogadtatás ismertetése után vegyük kicsit mi magunk szemügyre a könyvet. A teljes mű részletes bemutatása helyett (melyre már csak a terjedelmi korlátok miatt sem kerülhet sor) a forradalom három gyakran emlegetett személyére és egy híreshírhetd eseményére szeretnénk koncentrálni. Nagy Imre, Kádár János, Mindszenty József és a Köztársaság téri pártház ostroma kapcsán fogjuk bemutatni az szerző ábrázolási technikáit, annak előnyeit–hátrányait. Általánosságban annyit szeretnénk megjegyezni, hogy a német recenzensek által emlegetett távolságtartó irónia valóban jelen van, és amellett, hogy az egyik legüditőbb tulajdonsága a könyvnek, úgy újítja meg az 1956-ról folyó diskurzust, hogy közben nem bagatellizálja sem a forradalmárok tetteit, sem a tettekért elszenvedett repressziók mértékét, de elkerüli az üres heroizálás csapdáját is.

Az 1956-os forradalommal kapcsolatos egyik leginkább elterjedt toposz, hogy valójában nem volt vezetője, és azok, akik „hivatalosan” azok voltak, inkább csak sodródtak az eseményekkel, mintsem befolyásolták volna azokat. Dalos is (nem tagadjuk, szerintünk helyesen) csatlakozik ehhez a nézethez, és ez határozza meg Nagy Imre képét is. Egy jó szándékú, párthű, agrárszakértő kommunisztát látunk, akinek az életében és

¹ Dalos, György: *Ungarn in der Nußschale. Geschichte meines Landes*. München, 2005. 200 old.

kARRIERJÉBEN nagyon nagy szerepet játszik a véletlen. 1953-ban a szovjet vezetők választása azért esik rá, mivel ő az egyetlen olyan jelölt a miniszterelnöki posztra, aki nem zsidó származású. Magyarországi népszerűségét is inkább csak a véletlennek köszönheti (írja némi iróniával Dalos), hiszen a nagy tömegek által a nevéhez kötött, 1953. július 4-én meghirdetett programot a Központi Vezetőség dolgozza ki Rákosi irányításával még júniusban, csak akkor még nem hozták nyilvánosságra. (31–32.) Így bejelentése egyedül Nagy Imre ismertségét növeli. Nagy Imre határozatlansága és később apatikussága nem csak október 23-án derül ki Dalos szerint, amikor nem sikerül a KV-t teljesen átalakítani (79.), hanem akkor is, amikor a nem kommunista kormánytagokat hátrahagyva bevonul a Jugoszláv Nagykövetségre, majd november 22-én is, mikor végül is annak tudatában száll be az érte küldött buszba, hogy az (az előzetes megbeszélésekkel ellentétben) szovjet fogságba viszi. (183.)

A forradalom egyik másik fontos alakja, ha nem is pozitív értelemben, Kádár János. Dalos könyvének erénye, hogy őt sem egysíkúan mutatja, felrajzolja döntési horizontjait és a kényszerpályákat is, de nem esik az oly gyakori relativizmus csapdájába sem, s világossá teszi Kádár felelősségét a forradalom vérbefolytatásában és az azt követő megtorlásokban.

A forradalomnak gyakran emlegetett harmadik emblematis alakja Mindszenty József. Mindszenty nem csak azért fontos a forradalom története szempontjából, mert a Rákosi-rezsim koncepciós pereinek egyik legmagasabb rangú áldozata, és éppen a forradalom alatt szabadult ki a fogságból, hanem azért is, mert katolikus főpapként azon tömegek számára volt vonatkoztatási pont 1956-ban (s utólag is), akik számára a kommunizmus semmilyen formájában sem jelentett vonzó alternatívát, és Nagy Imrét nem tekintették hiteles személyiségnek. Mindszenty sem tekintette annak, ahogy társait sem, valószínűleg ezt fejezte ki a híres

„bukott rendszer örökösei” kitételrel, mely érhető módon az ettől a múlttól eltávolodni igyekvő reformkommunistákat különösen érzékenyen érintette. Ezért lett Mindszenty – annak ellenére, hogy konkrétan túl sokat nem tett – az 1956-os narratíva kitörölhetetlen része, és ezért éri különösen sok kritika a Nagy Imre körül csoportosult reformkommunista értelmiség visszaemlékezéseiben is. Hogyan kezeli Dalos György Mindszentyt? Tisztázza a kádári történetírás igaztalan vádjai alól, de nem takargatja azt sem, hogy Mindszenty nem legitimálta híres november 3-i beszédével a Nagy Imre-kormányt, ezzel nem igazán segítve a nemzeti „egységfront” kialakulását, de világosan kifejti azt is, hogy a lengyel példa követésének (ahol a katolikus püspöki kar támogatta az új reformkommunista vezetést) nem voltak meg a feltételei, s ezen feltételek hiánya nem Mindszentyt múltott, hanem a korábbi rákosista egyházpolitikán. (144–146.)

Nem lehet okunk tehát panaszra, hiszen a forradalomban részt vevő személyek ábrázolása sokoldalú, nem csak a Jó és a Rossz küzdelmét láthatjuk. Világos az is, hogy a „nem főszereplők” közül Nagy Imre van az első helyen, őt követi messze lemaradva Mindszenty és Kádár. Egyetlen hiányként felvethetjük azonban, hogy a sokszínűség ellenére nem ismerjük meg a személyek múltját, és így nehezebben válnak érthetővé motivációik, cselekvéseik indítókai. Nem az életrajzíroknál és sajnos történészeknél is oly elterjedt pszichologizálást hiányoljuk Dalosnál – ettől igen dicséretes módon megkímél bennünket –, de Kádár, Nagy Imre vagy éppen Mindszenty életrajzában némileg részletesebb ismertetése elengedhetetlen lenne a szereplők cselekedeteinek jobb megértéséhez.

A Köztársaság téri párház ostroma az egyik legkényesebb, legszomorúbb és máig is legtöbb érzelmet, vitát kiváltó eseménye a forradalomnak. Nem maguk a konkrét események, hanem azok *értékelése* osztja meg nemcsak a közvéleményt, hanem a történészeket is. Éppen ezért leírása alkalmat nyújt

arra, hogy megfigyeljük, hogyan kezeli Dalos az ilyen kényes helyzeteket.

Először is kontextusba helyezi a pártház ostromakor és utána történeteket. Jelzi, hogy a felfegyverzett hatalom és a forradalmi tömeg között kialakuló pszichózis már a Köztársasági téri konfliktus előtt is tömegmészárlásba torkollt, például a mosonmagyaróvári sortűz esetében, s az ÁVH-val szembeni jogos gyűlölet csak fokozta az erre való hajlandóságot. Ezután röviden leírja a pártházban lévők ostrom előtti tevékenységét, hogy valóban fegyveres csapatokat próbáltak szervezni a forradalom leverésére, járőröztek a környéken, s a számukra gyanús elemeket fogságba is ejtették. Az ostrommal kapcsolatosan megtudjuk, hogy a támadók túlerőben voltak, de csak hosszas harcok után tudták végül megadásra kényszeríteni a pártház védőit. Nem titkolja Dalos azt sem, hogy a magukat megadókat a tömeg barbár módon felkoncolja, s kivétel volt annak a néhány embernek a tevékenysége, akik a megtámadottakat menteni igyekeztek. Azt is egyértelműen leírja, hogy a földalatti börtönök, melyeket az ostromlók a harcok után nagy erővel kerestek, a fantazmagóriák birodalmába tartoztak. Leszámol azzal a legendával is, mely a második szovjet támadást a pártház ostromával magyarázza. (125–128.) Nem mentegeti a bűnöket, nem esik az olcsó moralizálás hibájába sem, de elkerüli azt a közkeletű történelmi csapdát is, hogy a Köztársaság téri harcokat és a lincselést kontextusukból kiragadva csak önmagukban elemezze.

Dalos könyve nem tudományos mű, de nem is történelmi regény, mely az események kapcsán, a forradalom ürügyén mond el nekünk valamit. A szerző a létező legne-

hezebb műfajt, azt átmenet műfaját, a történelmi esszét választotta. A történelmi esszét írónak egyszerre kell történetileg pontos, tartalmában a szakirodalomra építő, illetve irodalmi minőségű szöveget írnia. Ezzel a kihívással általában kevesen birkóznak meg. Dalosnak ez sikerült. Írt egy precíz, higgadt, szellemes és egy helyenként keserűen irónikus könyvet 1956-ról. Mindezt németül, német fejjel gondolkodva, úgy, hogy a német közönség is képes legyen befogadni. Bátran mondhatjuk, hogy az 50. évforduló egyik legjobb könyve született meg ebben a kategóriában. Az, hogy néha nem elég alaposak a főbb szereplők portréi, csak kis mértékben rontják az összképet. Sokkal bántóbb (igaz, kevésbé lényeges) a kötet végén található (nyilván a külföldi olvasó tájékozódását segítő) kronológia. Nem egyszerűen felszínes, ez szükségszerű ebben a műfajban, hanem azt a látszatot kelti, mintha a magyar történelem legfontosabb eseményei a felkelések, parasztlázadások és forradalmak lettek volna. Ez pedig a '60-as évek kádári (ál)marxista történetírásának doktrínája, amit azóta már szerencsére sikerült meghaladni. Az összképet azonban még ez sem képes elrontani.

Végezetül néhány szó a könyv külalakjáról: A C. H. Beck kiadó ezúttal „gusztusos” könyvet készített számunkra, kemény fedél, fűzött lapok és Erich Lessing korabeli fotói díszítik a könyvet, névmutatót és a fontosabb német, magyar és orosz nyelvű szakirodalom válogatott bibliográfiája segíti a jobb tájékozódást.

KELLER MÁRKUS

Számunk szerzői

BAKÓ BOGLÁRKA	kulturális antropológus, Etnikai–Nemzeti Kisebbségkutató Intézet, Budapest
BALÁZS PÉTER	eszméletörténész, SZTE, Szeged
BÖGRE ZSUZSANNA	szociológus, Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Piliscsaba
CORA ZOLTÁN	Ph.D. hallgató, SZTE, Szeged
IEDA OSAMU	történész, Slavic Research Centre, Hokkaido University, Sapporo
ISPÁN ÁGOTA LÍDIA	Ph.D. hallgató, ELTE, Budapest
A. ROSS JOHNSON	tudományos főmunkatárs, Woodrow Wilson Center, USA
KELLER MÁRKUS	történész-szociológus, Berliner Kolleg für Vergleichende Geschichte Europas – 1956-os Intézet, Berlin–Budapest
KÖVÉR GYÖRGY	történész, ELTE, Budapest
LÁZOK KLÁRA	Ph.D. hallgató, ELTE, Budapest
LÉNÁRT ANDRÁS	történész, 1956-os Intézet, Budapest
PIHURIK JUDIT	történész, SZTE, Szeged
SZOKOL RÉKA	Ph.D. hallgató, ELTE, Budapest
TÓTH ÉSZTER ZSÓFIA	történész, Politikatudományi Intézet, Budapest
VAJDA ZOLTÁN	történész, SZTE, Szeged

A fordításokat BARNÁ JÓZSEF, GALÁNTAI RITA és HALMAI TAMÁS készítette.

Helyreigazítás

Az *Aetas* 21. évf. 2006/4. számában, a 127. oldalon, rövid formában, tévesen jelent meg a műhelymunkának keretet adó kutatócsoport neve, amely helyesen: Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar Interdiszciplináris Doktori Iskola Európa és a magyarság a 18–20. században Doktori Program Modernkori Oroszország és Szovjetunió Történeti Kutatócsoport.

Hiányosan jelent meg továbbá néhány olyan dokumentum forráshely megjelölése, amelyeket a szerzőknek csak publikált anyagról készült másolat formájában volt módjuk felhasználni. Azef levelei közül néhány már saját korában nyilvánosságra került, ezekben az esetekben mind a publikáció lelőhelyét, mind az eredeti forrás fellelhetőségét közöltük. 3 dokumentum estében azonban az „eredeti forráshely” formula alkalmazása, és azok pontos megjelölése mellett technikai okokból lemaradtak a másolatokat közlő forrásgyűjtemény adatai, így ezeket, valamint az eredetileg kettes számmal jelölt, a megjelent változathoz ki-maradt lábjegyzetet ezúton pótoljuk: a 171. sz. dokumentum után: az eredeti példány: GARF. F. 1699. op. 1. d. 107. a másolat: Pizma Azefa 1893–1917. Terra, Moszkva, 1994. (a továbbiakban PA, 1994) 137–139. a 172. számmal jelölt dokumentum estében: az eredeti példány: GARF f. 5805, op. 2, d. 149 15–16. l. A másolat. PA 1994, 139–140. A 205-ös számmal jelölt irat estében az eredeti: GARF f. 1699 op. 1, d. 143, 160–196. l. A másolat: PA 1994, 189–217. A 2. sz. lábjegyzet: „A dokumentumokat bevezető rövid Azef portré általános életrajzi adatai az alábbi munkák alapján kerültek összeállításra: I. Sz. Rozental: Provokátor. Roman Malinovszkij, szugyba, i vremja. Rosszpen, Moszkva, 1996. Politiceszkije partyii Rosszii konyec XIX – pervaja trety XX veka. Rosszpen, Moszkva, 1996. 20–23. D. B. Pavlov: Pregyiszlovije. In: P. A. 3–13. L. G. Prajszman: Terrorisztii, revoljucionyeri, oh-rannyiki, provokatori. Rosszpen, Moszkva, 2001.” A pontatlanságért az olvasó szíves el-nézését kérjük. A szerzők: *Bebesi György és Polgár Tamás*

Beérkezett könyvek

Norbert Spannenberger: Die katholische Kirche in Ungarn 1918-1939. Positionierung im politischen System und „Katholische Renaissance“. Franz Steiner Verlag, Stuttgart, 2006. 211 old.

ISBN-10: 3-515-08668-4

ISBN-13: 978-3-515-08668-4

Váltó- és keresztkapcsolások. A tudásközvetítés folyamatai a két világháború közti magyar és német nyelvű kultúrában. Szerk. Kerekes Amália – Teller Katalin (=MŰ-HELYEK. 3.) Gondolat Kiadó, Budapest, 2006.

ISBN 963 9610 88 7

ISSN 1788-2427

Identités hongroises, identités européennes du Moyen Age a nos jours. Sous la direction de Piroska Nagy avec la collaboration de Marie Lionnet et Péter Sahin-Tóth. Publications des Universités de Rouen et du Havre, 2006. 239 old.

ISBN 10 : 2-87775-419-7

ISBN 13 : 978-2-87775-419-4

Nationale Wahrnehmungen und ihre Stereotypisierung. Beiträge zur Historischen Stereotypenforschung. Hg. von Hans Henning Hahn – Elena Mannová. Unter Mitarbeit von Stephan Scholz und Tobias Weger. Peter Lang, Frankfurt am Main, 2007. (=Mitteleuropa–Osteuropa. Oldenburger Beiträge zur Kultur und Geschichte Ostmitteleuropas. Bd. 9.) 535 old.

ISSN 1436-70 17

ISBN-10:3-631-50445-4

ISBN-13:978-3-631-50445-1

A magyar forradalom és a hispán világ 1956. Szerk. Anderle Ádám. SZTE, Szeged, 2007. 171 old.

ISBN: 978-963-482-806-8

Az emlékezet konstrukciói. Példák a 19-20. századi magyar és közép-európai történelemből. Szerk.: Czoch Gábor és Fedinec Csilla. Teleki László Alapítvány, Budapest, 2006. 308. old.

ISBN 963 7081 12 7

A magyar forradalom és a hispán világ 1956. Szerkesztett Anderle Ádám. SZTE BTK Hispanisztika Tanszék, Szeged, 2007. 173 old.

ISBN: 978-963-482-806-8

Hans Henning Han – Elena Mannová (Hrsg.): Nationale Wahrnehmungen und ihre Stereotypisierung. Beiträge zur Historischen Stereotypenforschung. Unter Mitarbeit von Stephan Scholz und Tobias Weger. (=Mitteleuropa–Osteuropa, Bd. 9.) Peter Lang, Frankfurt am Main, 2007. 535 old.

ISSN 1436-7017

ISBN-10:3-631-50445-4

ISBN-13:978-3-631-50445-1

Identités hongroises, identités européennes du Moyen Age a nos jours. Sous la direction de Piroska Nagy avec la collaboration de Marie Lionnet et Péter Sahin-Tóth. Publications des Universités de Rouen et du Havre, 2006. 239 old.

ISBN 10:2-87775-419-7

ISBN 13:978-2-87775-419-4

Váltó- és keresztkapcsolások. A tudásközvetítés folyamatai a két világháború közti magyar és német nyelvű kultúrában. Szerkesztette Kerekes Amália és Teller Katalin. (MŰ-HELYEK 3.) Gondolat Kiadó, Budapest, 2006. 520. old.

ISBN 963 9610 88 7

ISSN 1788-2427

Dél-alföldi haszonbérleti szerződések, 1906–1945. Közreadja: Tolnay Gábor. (Documentation Historica XII.) Szolnok: Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Múzeumok Igazgatósága, 2007.

ISSN 1586-3174

ISBN 978-963-9273-41-2

Contents

Essays

ANDRÁS LÉNÁRT Collecting Stories – Oral History Archives in Hungary	5
ÁGOTA LÍDIA ISPÁN The Lifestyles and Life Strategies of Aristocratic Families after 1945	31
ESZTER ZSÓFIA TÓTH “Everyone Went There in the Belief that this was a World Record.” (The Stories of Women Worker MPs about the Socialist Era)	53
RÉKA SZOKOL “If I Screamed, Who Would Hear Me?” (The Life Story of Mária Petrás from Diószén to Budapest)	74
BOGLÁRKA BAKÓ “I Have Repented of it, and the Lord God Knows that and Will For- give Me” (S.’s Story about a New Religious Movement in a South- Transylvanian Village)	89
GYÖRGY KÖVÉR A Fake Autobiography, or the Delusions of Memory (The Memoirs of Móric Scharf)	106

Workshop

KLÁRA LÁZOK Romania’s Recent Past and Oral History (Oral History in Romanian Historical Research)	123
JUDIT PIHURIK Second World War Diaries and Memoirs as Historical Sources	130

Debate

A. ROSS JOHNSON The Role of Radio Free Europe in the Hungarian Revolution of 1956 (Translated by <i>Rita Galántai</i>)	147
---	-----

Theory and method

ZOLTÁN CORA Comparative Method in Today’s Historical Research in Europe (In- ternational Conference Organized by CEU)	174
---	-----

Beyond our borders

“...as an outsider, you can only understand another society if you live completely together with it first” (An Interview with Ieda Osamu. By György Kövér.) 180

A Selected Bibliography of the Works of Ieda Osamu 189

IEDA OSAMU

The Re-Transformation of Cooperative Farming and Rural Society in Hungary: Dual Leadership of Integration in Agricultural Production. (Translated by Tamás Halmai) 191

Reviews

French Philosophers In Germany

(Michel Espagne: *En deçà du Rhin. L'Allemagne des philosophes français au XIXe siècle.* Paris, Cerf, 2004.)

PÉTER BALÁZS 215

Revolution and Republicanism in American Intellectual History

(Lévai Csaba: *A republikanizmus-vita. Vita az amerikai forradalom eszmétörténeti hátteréről. A múlt ösvényein sorozat. L'Harmattan, Budapest, 2003.*)

ZOLTÁN VAJDA 217

Personal History

(Molnár Adrienne–Kőrösi Zsuzsanna–Keller Márkus: *A forradalom emlékezete. Személyes történelem. [Az Oral History Archívum interjúi alapján] 1956-os Intézet, Budapest, 2006.*)

ZSUZSANNA BÖGRE 224

For Others about Us – the Revolution of 1956 in German

(György Dalos: *1956. Der Aufstand in Ungarn.* C. H. Beck, München. 2006.)

MÁRKUS KELLER 227

Authors 231

Correction 232

Books received 233

Következő számunk tartalmából

VARGA GÁBOR

Henricus III. rex pacificus. Az Árpádok és a Német-Római Birodalom uralkodóinak kapcsolatáról

H. TÓTH IMRE

Újabb adalékok Metód pannóniai tevékenységéhez

MACIEJEWSKI, JACEK

A középkori lengyel püspöki kar mint társadalmi csoport

DOMENOVÁ, MARCELA

A polgári háztartások felszereltsége a középkor végén Eperjesen

SROKA, STANISLAW

A lócsesi rotulus 1332-ből

HECHBERGER, WERNER

Nemesség és hatalom. A német történettudomány ellentmondásai a középkori nemesi hatalom alapjaival kapcsolatban

Bemutatjuk Richard Marsina pozsonyi történészt

Bolti ár: 650,- Ft
Előfizetőknek: 500,- Ft

A beszéd az emberi kommunikációban az információszerezés és -adás egyik legkézenfekvőbb módja. Ennek a rendkívül érzékeltes kifejező rendszernek az egyetlen nagy hiányossága, hogy kizárólag jelen idejű közlésre alkalmas. Az elhangzott szövegek csak áttételesen, segédeszközök felhasználásával konzerválhatók. A valaha élő szövegeket fenntarthatta az orális emlékezet (néphagyomány, szájhagyomány, urbánus legendák stb.), vagy írásos formában rögzíthették az élőszóban megfogalmazott beszédeket.

A történelemtudomány azonban nemcsak a hangfelvételkészítés és -tárolás egészen a huszadik század második feléig tartó technikai megoldatlansága miatt idegenkedett az élőbeszéd tudományos felhasználásától. A szubjektív, éppen ezért a történelmi tények elemzése szempontjából megbízhatatlan hitelenségűnek tartott források azokon a perifériális területeken például az indiánok, a kisebbségek, a munkásság története törték be a történetírásba, ahol írott források alig vagy egyáltalán nem születtek. A történelem underdogjai kutatásához elengedhetetlenül szükséges volt a szóbeli források használata, különben ezeknek a társadalmi rétegeknek az élet- és mentalitástörténetéről nem rendelkeznénk semmiféle társadalomtörténeti tudással. A múlt század második felében a magyarországi történelmi jellegű interjúk kutatások a politikai tabutémákra, elsősorban az 1956-os forradalom és a soá történetének rekonstruálására irányultak, mivel a kapcsolódó írott dokumentumok jó része megsemmisült vagy hozzáférhetetlen maradt.

Lénárt András tanulmányát számunk 5–30. oldalán olvashatják.
